

Економічні науки

УДК 334.14.01

Русіна Юлія Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

Русина Юлия Александровна

кандидат экономических наук, доцент

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Rusina Julia

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Kiev National University of Technologies and Design

Гафаров Ескендер Мурадович

студент

Київського національного університету технологій та дизайну

Гафаров Эскендер Мурадович

студент

Киевского национального университета технологий и дизайна

Gafarov Eskiender

Student of the

Kyiv National University of Technology and Design

ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ

ПІДПРИЄМСТВА

ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТЬЮ

ПРЕДПРИЯТИЯ

APPROACHES TO MANAGING THE ENTERPRISE FINANCIAL

STABILITY

Анотація. У ринкових умовах господарювання, підприємство функціонує у складному ринковому середовищі, що характеризується нестабільністю та постійною динамікою. Таке середовище змушує підприємство швидко адаптуватися до нових умов на ринку, та враховувати нестійкість економічного середовища. Головним інструментом у забезпеченні ефективної діяльності підприємства є забезпечення його фінансової стійкості. Автором було розглянуто різні підходи науковців до трактування поняття «фінансова стійкість» і було обґрунтовано, що всі вони збігаються в тому, що фінансова стійкість є основою безпечного функціонування підприємства та дає змогу нарощувати власний потенціал за рахунок як успішного використання власних коштів, так і від залучення їх у інвесторів.

Обґрунтовано основні ознаки фінансової стійкості підприємства. Проведений аналіз підходів до забезпечення фінансової стійкості підприємства та їх і узагальнення дозволили визначити умови, за яких досягається даний вид стійкості. Визначено, що фінансова стійкість підприємства має тісний взаємозв'язок з іншими видами стійкості суб'єкта господарювання та запропоновано класифікацію видів стійкості підприємства. Систематизовано підходи авторів до взаємозв'язку фінансової стійкості та інших характеристик фінансового стану підприємства. Проведений аналіз підходів до забезпечення фінансової стійкості підприємства та їх і узагальнення дозволили визначити умови, за яких досягається даний вид стійкості.

Визначено, що фінансова стійкість здійснює вагомий вплив на прибутковість, оскільки будучи фінансово стійким підприємство має можливості для розширення своєї діяльності, що дозволяє збільшити обсяги прибутку, а отже і підвищити рівень рентабельності, тим самим підвищити свою інвестиційну привабливість. Виділено етапи процесу управління фінансовою стійкістю підприємства.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансовий стан, підприємство, прибутковість, сталий розвиток, ефективна діяльність.

Аннотація. В рыночных условиях хозяйствования, предприятие функционирует в сложной рыночной среде, характеризующейся нестабильностью и постоянной динамикой. Такая среда заставляет предприятие быстро адаптироваться к новым условиям на рынке, и учитывать неустойчивость экономической среды. Главным инструментом в обеспечении эффективной деятельности предприятия является обеспечение его финансовой устойчивости. Автором были рассмотрены различные подходы ученых к трактовке понятия «финансовая устойчивость» и было обосновано, что все они совпадают в том, что финансовая устойчивость является основой безопасного функционирования предприятия и позволяет наращивать свой потенциал за счет как успешного использования собственных средств, так и от привлечения их у инвесторов.

Обоснованы основные признаки финансовой устойчивости предприятия. Проведенный анализ подходов к обеспечению финансовой устойчивости предприятия и их обобщение позволили определить условия, при которых достигается данный вид устойчивости. Определено, что финансовая устойчивость предприятия имеет тесную взаимосвязь с другими видами устойчивости предприятия и предложена классификация видов устойчивости предприятия, систематизированы подходы авторов к взаимосвязи финансовой устойчивости и других характеристик финансового состояния предприятия. Проведенный анализ подходов к обеспечению финансовой устойчивости предприятия и их обобщение позволили определить условия, при которых достигается данный вид устойчивости.

Определено, что финансовая устойчивость осуществляет значительное влияние на прибыльность, поскольку будучи финансово устойчивым предприятие имеет возможности для расширения своей деятельности, что позволяет увеличить объемы прибыли, а следовательно и повысить уровень рентабельности, тем самым повысить свою инвестиционную привлекательность. Выделены этапы процесса управления финансовой устойчивостью предприятия.

Ключевые слова: *финансовая устойчивость, финансовое состояние, предприятие, прибыльность, устойчивое развитие, эффективная деятельность.*

Summary. *Under market conditions, the enterprise operates in a complex market environment characterized by instability and constant dynamics. This environment forces the company to quickly adapt to the new market conditions and take into account the volatility of the economic environment. The main tool in ensuring the effective operation of the enterprise is to ensure its financial stability. The author considered different approaches of scientists to interpretation of the concept of "financial sustainability" and argued that all of them coincide in the fact that financial stability is the basis of safe enterprise functioning and allows to increase own potential at the expense of both successful use of own funds and from their investors involvement.*

The basic signs of enterprise financial stability are substantiated. The analysis of approaches to ensure the enterprise financial stability and their generalization allowed us to determine the conditions under which this type of sustainability is achieved. It is determined that the enterprise financial stability has a close relationship with other types of entity stability and proposed classification of firm stability types. The authors' approaches to the relationship of financial stability and other characteristics of the enterprise financial condition are systematized. The analysis of approaches to ensure the enterprise

financial stability and their generalization allowed us to determine the conditions under which this type of sustainability is achieved.

It has been determined that financial sustainability has a significant impact on profitability, since being a financially sound company has the potential to expand its operations, which allows to increase profit margins, and thus to increase the level of profitability, thereby increasing its investment attractiveness. The stages of the process of managing the enterprise financial stability are highlighted.

***Key words:** financial stability, financial condition, enterprise, profitability, sustainable development, efficient activity.*

Постановка проблеми. Сталий розвиток функціонування підприємства у швидкозмінній економічній ситуації в країні визначається, в першу чергу, його фінансовим станом. Сформувати стійкий фінансовий стан суб'єкт господарювання може в процесі своєї ефективної економічної діяльності.

Фінансова стійкість підприємства характеризує його спроможність своєчасно і в повному обсязі виконати зобов'язання за бюджетними розрахунками, розрахунками з кредиторами, споживачами, підрядниками та постачальниками, тобто спроможність суб'єкта господарювання здійснювати всі необхідні грошові виплати і розрахунки.

Фінансова стійкість будь-якого господарюючого суб'єкта є невід'ємним поняттям ринкової економіки. Кожне підприємство намагається підтримувати стійкий фінансовий стан, абсолютну ліквідність та платоспроможність. Саме це й обумовлює актуальність та своєчасність наукового дослідження щодо управління фінансовою стійкістю підприємства .

Аналіз останніх публікацій. Питанням ефективного функціонування підприємств, досягнення ними стабільності у своїй діяльності та сталого

розвитку, покращення фінансового стану, аналізу, діагностиці та пошуку напрямів забезпечення фінансової стійкості присвячені праці великої кількості зарубіжних та вітчизняних науковців, зокрема М.С. Абрютіна, Н.В. Алексеєнко, Б.М. Андрюшківа, О.М. Анісімова, С.П. Бараненко, І.О. Бланка, М.Г. Білопольського, Ю.Брігхема, А.В. Василенко, Л. Гапенські, В.М. Гейця, І. Гнеушева, О.В. Єфимова, О.В. Зеткіна, В.В. Ковальова, О. В. Кнейслер, Л.А. Костирко, Т.Г. Логутова, О.М. Мельника, О.В. Мороз, Е.В. Негашева, Р.С. Сайфуліна, Е.С. Стоянова, В.А. Харченко, Ю.С. Цал-Цалко, А.Д. Шеремета.

Постановка завдання. Мета роботи полягає в аналізі теоретичних підходів до фінансової стійкості та визначенні шляхів її зміцнення.

Виклад основного матеріалу. Важливою складовою комплексу заходів щодо сприяння розвитку економіки України та її виходу з економічної кризи є забезпечення фінансової стійкості підприємств. В умовах нестабільності зовнішнього середовища та під впливом фінансово-економічної кризи для підприємства все більш актуальною стає проблема стабілізації діяльності підприємства, забезпечення його життєздатності та створення умов подальшого розвитку [1, с. 73].

Фінансова стійкість підприємства є одним з головних факторів ефективного функціонування та розвитку виробництва, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, розвитку конкуренції, підвищення експортних можливостей підприємства, галузі та країни в цілому [2, с. 37].

Фінансова стійкість підприємства є найвагомішою характеристикою фінансового стану і фінансової рівноваги будь-якої економічної системи [3, с. 188]. Стійкий фінансовий стан підприємства характеризує його спроможність вчасно та в необхідних обсягах проводити розрахунки щодо поточної заборгованості, підтримувати свою платоспроможність у несприятливих обставинах, збільшувати обсяги реалізації товарів та послуг, отримувати прибуток. Досягти стійкого фінансового стану

можливо за умови достатності власного капіталу, ефективного використання активів та при достатньому рівні рентабельності, ліквідності та можливостях залучення позикових коштів [4, с. 65].

У сучасних умовах економічної нестабільності, мінливості зовнішнього середовища перед вітчизняними підприємствами стоїть складне завдання: мінімізувати негативний вплив різноманітних чинників на діяльність підприємства з метою забезпечення фінансової стійкості, що є запорукою досягнення високих фінансових результатів.

В науковій літературі немає єдиного погляду на сутність категорії «фінансова стійкість», проведений аналіз науково-методичних джерел свідчить про неоднозначність у визначенні цього поняття. Більшість вчених характеризують поняття фінансової стійкості як такого стану підприємства, за якого формується оптимальна структура капіталу, при якій обсяг його власних коштів достатній для погашення всіх його зобов'язань і підприємство має можливості для розширення своєї діяльності, зберігаючи при цьому стійкий фінансовий стан у мінливому економічному середовищі.

Мамонтова Н. А. вважає, що стан підприємства який забезпечує стабільну фінансову діяльність, дозволяє ефективно управляти фінансовими ресурсами, при якому спостерігається перевищення доходів над витратами, забезпечується вільний обіг грошових коштів, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, спостерігається розширення й оновлення виробництва і є його фінансовою стабільністю [5, с. 197].

Кремень В. М. розглядає фінансову стійкість підприємства як його спроможність забезпечувати власну діяльність наявними коштами або запасами і витратами, як здатність господарюючого суб'єкта функціонувати і розвиватися, зберігаючи рівновагу своїх активів та пасивів у швидкозмінних умовах внутрішнього та зовнішнього середовищ [6, с.

100]. Також, слід зауважити, що фінансова стійкість тісно пов'язана з поняттям фінансовий стан підприємства, при цьому деякі автори ототожнюють дані поняття, інші ж визначають фінансову стійкість як одну із характеристик фінансового стану поряд із ліквідністю, платоспроможністю, діловою активністю та рентабельністю.

На думку Притуляка Н. М., фінансова стійкість є однією з комплексних характеристик фінансового стану підприємства, що акумулює в собі результати управління фінансовими ресурсами під час їх формування, розміщення та використання, і, таким чином, обумовлює можливість забезпечити стійкі темпи економічного розвитку підприємства на основі стабільного зростання прибутку та капіталу [7, с. 30].

Селезньова М.М. і Іонова А.Ф., Ю.С. Цал-Цалко вважають, що фінансова стійкість - це стан активів (пасивів) підприємства, яке гарантує йому постійну платоспроможність [8, с. 315; 9, с. 204].

Шеремет А.Д. і Сайфулин Р.С. відзначають, що «... фінансовий стан характеризує розміщення і використання коштів підприємства, що обумовлюється ступенем виконання фінансового плану і мірою поповнення власних коштів за рахунок прибутку та інших джерел, а також швидкістю обороту виробничих фондів і особливо оборотних коштів» [10, с. 288]. Отже, фінансовий стан характеризується платоспроможністю підприємства, здатністю вчасно здійснювати платіжні вимоги постачальників, повертати кредити, виплачувати заробітну плату робітникам і службовцям, вносити платежі в бюджет.

Узагальнюючи представлені визначення вважаємо, що найбільш ґрунтовно фінансову стійкість можна охарактеризувати, як стан фінансових ресурсів підприємства, який зможе гарантувати йому безперервність виробничого процесу з подальшою реалізацією продукції, робіт, послуг, а також забезпечити фінансування витрат на розширення суб'єкта господарювання, зміцнення його платоспроможності та

конкурентоспроможності, зберігаючи при цьому задовільну структуру капіталу та динамічну фінансову рівновагу активів і пасивів в умовах ринкової нестабільності та мінливості зовнішнього середовища; або як комплексну характеристику фінансового стану підприємства, що дозволяє проаналізувати ефективність використання його капіталу.

Отже, аналізуючи наведені тлумачення поняття фінансова стійкість, можна дійти висновку, що фінансово стійкому підприємству легше отримати кредитні ресурсів, інвестиційні кошти, підібрати постачальників сировини, персонал тощо.

Фінансова стійкість підприємства має тісний взаємозв'язок з іншими видами стійкості суб'єкта господарювання. Білик М.Д. [11], за функціональною спрямованістю класифікує наступним чином стійкість підприємства (рис. 1):

Рис. 1. Класифікація стійкості підприємства за функціональною спрямованістю

Джерело: побудовано автором на основі [11]

- економічна полягає у забезпеченні прибуткової виробничої та збутової діяльності підприємства та базується на адаптації до постійних внутрішніх і зовнішніх змін;

- соціальна стійкість характеризує стійкість кадрового складу та визначається ефективною мотивацією персоналу, наявністю соціальної захищеності, покращенням умов праці. Саме тому соціальну стійкість часто ототожнюють з кадровою;
- організаційній стійкості характерний високий рівень організації виробництва, достатність внутрішніх ресурсів, наявність зовнішніх відносин з суб'єктами господарювання та ефективне управління персоналом;
- техніко-технологічна стійкість характеризується залежністю від технологічної складової, а саме: продуктивності та інноваційності техніки та технологій, їх енергомісткості та здатності впроваджувати прогресивні методи управління виробництвом для забезпечення власних конкурентних переваг;
- маркетингова стійкість є сукупністю маркетингових стратегій, основним завданням яких є отримання інформації щодо попиту на продукцію, змін ринкової кон'юнктури, ефективності збутової діяльності та реагування на ринкові ризики;
- екологічна стійкість дозволяє визначити вплив підприємства на забруднення навколишнього середовища у процесі господарської діяльності та зменшити його за допомогою використання ресурсо- та енергозберігаючих технологій та інших сучасних заходів;
- ресурсна стійкість передбачає вирішення завдань раціонального використання ресурсів підприємства, зокрема матеріальних, природних, інформаційних, трудових, фінансових та інших за умов їх обмеженості;
- інноваційній стійкості притаманна необхідність впровадження у виробництво останніх досягнень науки і техніки, проведення НД(К)Р;
- зовнішньоекономічна стійкість передбачає постійні зовнішньоекономічні ринкові зв'язки з метою забезпечення експорту та

імпорту продукції, матеріалів та обладнання, залучення інвестиційних ресурсів.

Зважаючи на багатоаспектність категорії фінансова стійкість доцільно обґрунтувати основні її ознаки (рис.2).

Рис. 2. Основні ознаки фінансової стійкості підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [11; 12]

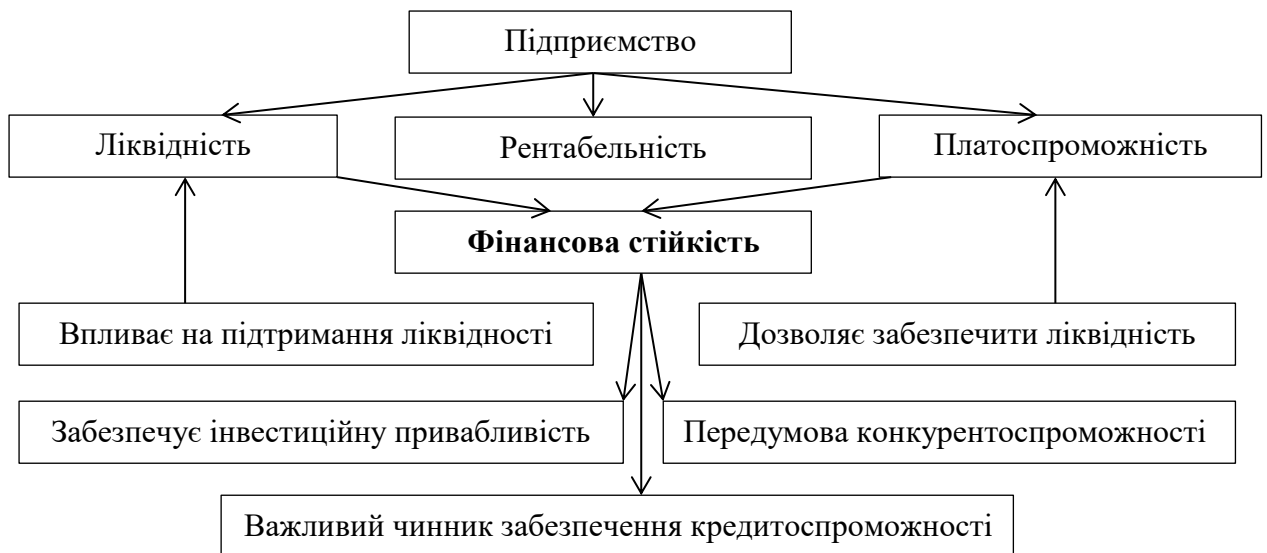
Фінансова стійкість суб'єкта господарювання визначається ефективним використанням власних фінансових ресурсів, що дозволяє забезпечити розширене відтворення, реалізацію різного роду бізнес-програм та програм розвитку та залежить від ефективного формування, розподілу та використання наявних у підприємства фінансових ресурсів.

Проведений аналіз підходів до забезпечення фінансової стійкості підприємства та їх і узагальнення дозволили визначити умови, за яких досягається даний вид стійкості:

- рентабельна (прибуткова) діяльність підприємства;
- рівноважний стан активів та капіталу за умов зміни середовища функціонування;
- наявність у підприємства суми нерозподіленого прибутку;

- стабільне зростання капіталу підприємства, у тому числі і прибутку;
- абсолютна збалансованість фінансових потоків підприємства [12].

Однією з проблем оцінки й аналізу фінансової стійкості є її розмежування з іншими характеристиками фінансового стану підприємства (рис. 3).

Рис. 3. Взаємозв'язок фінансової стійкості та інших характеристик фінансового стану підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [13, с. 91]

Отже, фінансова стійкість тісно пов'язана з платоспроможністю, ліквідністю підприємства, що пояснюється насамперед особливостями формування фінансових ресурсів на підприємстві, адже формуючи структуру капіталу менеджери повинні слідкувати за співвідношенням власних і залучених джерел, щоб забезпечити як незалежність, конкурентоспроможність підприємства так і можливість здійснення розрахунків з усіма контрагентами, кредиторами та іншими діловими партнерами. При цьому фінансова стійкість здійснює вагомий вплив на прибутковність, оскільки будучи фінансово стійким підприємство має можливості для розширення своєї діяльності, що дозволяє збільшити

обсяги прибутку, а отже і підвищити рівень рентабельності, тим самим підвищити свою інвестиційну привабливість.

Процес управління фінансовою стійкістю підприємства повинен базуватися на наступних етапах:

- проведення ґрунтовного аналізу фінансової стійкості підприємства за аналізований період (розрахунок абсолютних та відносних показників) з подальшим порівнянням з нормативними показниками;
- розробка стратегії управління фінансовою стійкістю з врахуванням попереднього аналізу та можливих ризиків та втілення її у практику функціонування підприємства (це може бути стратегія відновлення фінансової стійкості, стратегія підтримки фінансової стійкості або стратегія стійкого зростання);
- розробка плану підтримки та зміцнення фінансової стійкості підприємства на перспективу;
- контроль реалізації розробленої стратегії та прогнозування майбутніх її показників та рівня фінансової стійкості.

Висновки. Питання зміцнення фінансової стійкості підприємства відноситься до числа найбільш важливих фінансових, оскільки фінансова стійкість визначається ступенем забезпечення запасів і витрат власними та позиковими джерелами їх формування, співвідношенням обсягів власних і позикових коштів, на кожному підприємстві має бути сформована політика управління нею, визначено етапи процесу управління, обґрунтовано комплекс дій, необхідних для здійснення деталізованих дій менеджерів для підвищення рівня фінансової стійкості та забезпечення ефективної фінансово-результативної діяльності.

Література

1. Юрій Е. О. Зміст управління ліквідністю в стабілізації діяльності підприємства // Вісник Одеського національного університету. Економіка, том 21. Випуск 8(50). 2016. С. 73–77.
2. Король Т. Р. Методичне забезпечення аналізу фінансової стійкості підприємства / Т. Р. Король // Управління розвитком. 2014. № 10. С. 37–39.
3. Мельник О. М. Фінансова стійкість підприємства в сучасній економіці / О. М. Мельник // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку; Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Сер. Економічна. 2010. № 691. С. 188–192.
4. Борецька Н. П. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства / Н. П. Борецька, К. В. Міщенко // Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 20. С. 63–66.
5. Усатюк К. К. Фінансова стійкість підприємства / К. К. Усатюк // Науковий вісник НЛТУ України. 2011. С. 196–200
6. Кремень В. М. Оценка финансовой устойчивости предприятия / В. М. Кремень, С. Я. Щепетков // Актуальні проблеми економіки. 2011. № 1. С. 107–116
7. Притуляк Н. М. Ознаки фінансової стійкості – теоретична основа моделювання факторних систем / Н. М. Притуляк // Економіка. Фінанси. Право. 2011. № 1 С. 26–31.
8. Селезнева Н.Н. Финансовый анализ. Управление финансами / Н.Н. Селезнева, А.Ф. Ионова. М.: ЮНИТИ, 2011. 639 с.
9. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: Навч. посібник Ю.С. Цал-Цалко. – К.: ЦУЛ, 2002. – 359 с.
10. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. Финансы предприятий / А.Д. Шеремет. М.: ИНФРА-М, 2004. 343 с.

11. Білик М.Д. Методи фінансового планування і прогнозування в управлінні фінансами // Збірник наукових праць. Київ. Науково-дослідницький економічний інститут. 2009. Вип.9. С.79-84.
12. Кравченко М. С. Сутність фінансової стійкості промислового підприємства. Вісник економічної науки України. 2010. № 2 (18). С. 61-63.
13. Табєєва Р. Р. Економічний зміст фінансової стійкості підприємства та значення її аналізу на сучасному етапі / Р. Р. Табєєва // Культура народів Причорномор'я. 2012. № 252. С. 89–92.